

СЪДЪРЖАНИЕ

I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ.....	8
1. Световно развитие на сектора на електронни съобщения.....	8
2. Перспективи за развитие на световния пазар на електронни съобщения.....	14
3. Правна и регулаторна рамка.....	15
4. Обем и структура на пазара на електронни съобщения в България.....	17
5. Перспективи за развитие на българския пазар на електронни съобщения.....	23

I. СЪСТОЯНИЕ, РАЗВИТИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРОННИ СЪОБЩЕНИЯ

1. Световно развитие на сектора на електронни съобщения

Обем и ръст на сектора

Секторът на електронни съобщения продължава своето динамично развитие и през 2008 г., въпреки влошеното икономическо положение и спада, отбелязван в редица други сектори на световната икономика през годината. Според Gartner общите приходи от предоставяне на електронни съобщителни услуги в световен мащаб през изминалата година са нараснали от 1,49 на 1,6 трилиона щ.д. Според анализаторите до 2012 г. увеличението в приходите ще се запази относително стабилно, като в този период те ще нарастват с 4,4% средногодишно.

Що се отнася за общите приходи по региони, през изминалата година за първи път Северна Америка не е регионът, в който са генерирани най-много приходи от предоставяне на електронни съобщителни услуги, за сметка на Азиатско-тихоокеанския регион. Приходите от предоставяне на електронни съобщителни услуги в Северна Америка са нараснали с 4,5% през 2008 г. до 511,6 млрд. щ.д., докато в Азиатско-тихоокеанския регион те отбелязват ръст от 8%, достигайки 513,1 млрд. щ.д.

Най-голям растеж в периода до 2012 г. се очаква да бъде отбелязан в Близкия Изток и Африка, където приходите от предоставяне на електронни съобщителни услуги се очаква да нарастват с 8,6% средногодишно¹.

Общият обем на приходите от предоставяне на електронни съобщителни услуги през 2008 г. в рамките на Европейския съюз (ЕС) е оценен на 510,3 млрд. щ.д., в сравнение с 467 млрд. щ.д. за 2007 г.²

Мобилни комуникации

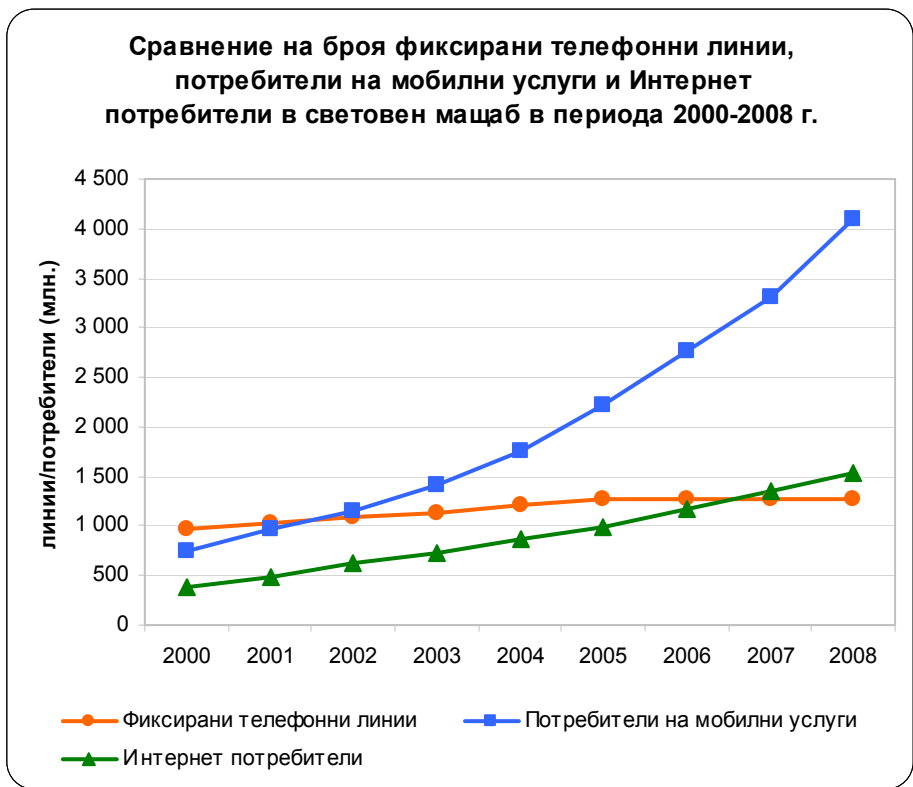
По данни на Международния съюз по далекосъобщения (ITU) броят на потребителите на мобилни услуги в света в края на 2008 г. достига 4,1 млрд. души (фиг. 1). През годината за първи път проникването на мобилни услуги в световен мащаб преминава границата от 50%, достигайки до 61,1% към 31 декември 2008 г.³. До 2013 г. се очаква броят на потребителите да нарасне до повече от 5,3 млрд., а проникването в световен мащаб да достигне 75%⁴.

¹ По данни на Gartner, <http://www.gartner.com>

² По данни на European Information Technology Observatory (EITO), <http://www.eito.com>

³ International Telecommunication Union – Measuring the Information Society – The ICT Development Index 2009

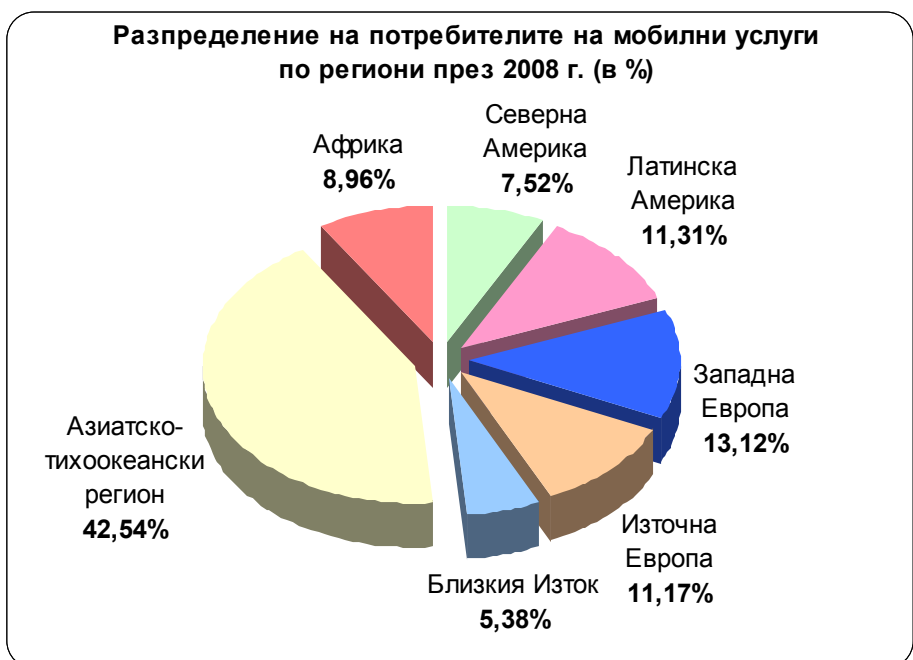
⁴ По данни на Informa Telecoms & Media, <http://www.informatm.com>

Източник: ITU, 2009 г.

Фиг. 1

Най-голям брой потребители на мобилни услуги през 2008 г. живеят в Азиатско-тихоокеанския регион (над 1,6 млрд. души или 42,54% от всички потребители в света). В Западна Европа живеят почти 500 млн. потребители, в Латинска Америка – над 430 млн. и в Източна Европа – 425 млн. (фиг. 2).

Източник: GSMA Mobile Infolink

Забележка: Данните в графиката са актуални към 22.09.2008 г.

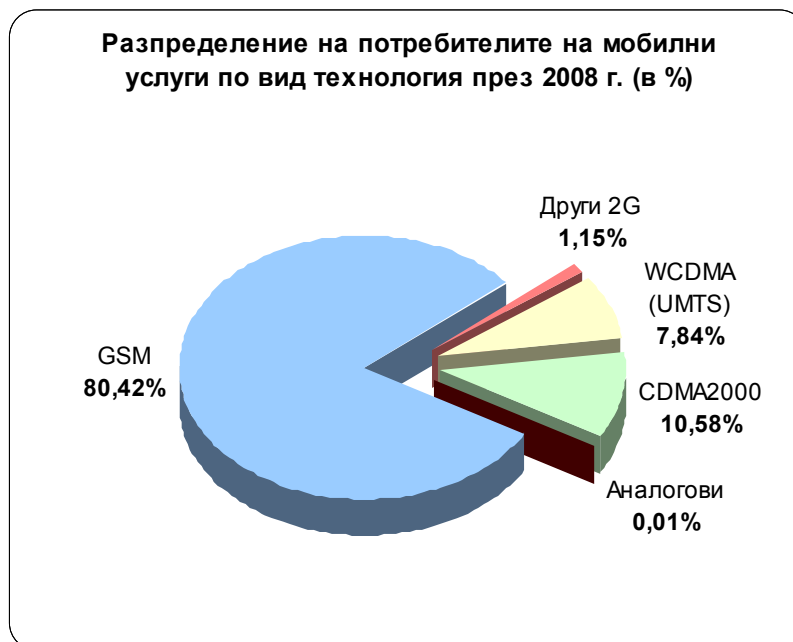
Фиг. 2

Броят на потребителите на мобилни услуги в рамките на ЕС достига 592,22 млн. души към 1 октомври 2008 г., а средната стойност на проникването на мобилни услуги е 119%. Най-високо е проникването в Италия – 152%, Литва – 149% и Люксембург – 142%.⁵

GSM продължава да бъде най-разпространената технология за мобилни комуникации в световен мащаб с общо над 3 млрд. потребители (80,42% от всички потребители в света). Втора по популярност технология в световен мащаб с общо над 400 млн. потребители (10,58% от общия брой) е CDMA2000 (включваща 2.5G модификацията CDMA2000 1x и 3G модификациите EV-DO и EV-DO Rev.A), разпространена основно в Северна и Южна Америка и Югоизточна Азия.

Към края на 2008 г. абонатите на технологиите от трето поколение като UMTS, HSPA, FOMA и др., възлизат на почти 300 млн.

Потребители на аналогови мобилни мрежи към септември 2008 г. са едва 309 хил. души в световен мащаб, което е по-малко от 0,01% от всички потребители на мобилни комуникации в света (фиг. 3).

Източник: GSMA Mobile Infolink

Забележка: Данните в графиката са актуални към 22.09.2008 г.

Фиг. 3

В ЕС мобилните услуги от трето поколение (3G) се предлагат във всички страни-членки от общо 87 предприятия. Броят на потребителите на 3G услуги към 1 октомври 2008 г. е 91,3 млн. души (15,5% от общия брой потребители на мобилни услуги в ЕС).⁶

Делът на потребителите, използващи мобилни услуги посредством предплатени карти, през 2008 г. в световен мащаб нараства от 60 до 70%.⁷ Обратно, в рамките на ЕС този процент през изминалата година намалява от 61% на 58,2%, като отново най-

⁵ Commission staff working document accompanying the Progress report on the single European electronic communications market 2008 (14th report)

⁶ Commission staff working document accompanying the Progress report on the single European electronic communications market 2008 (14th report)

⁷ По данни на Paul Budde Communication Pty Ltd, <http://www.budde.com.au>

популярни са предплатените карти в Италия и в Малта – ползвани съответно от 88% и 87% от потребителите на мобилни услуги.⁸

По данни на Portio Research общият брой изпратени съобщения през 2008 г. е 3,5 трилиона, като се очаква до 2011 г. да достигне 5 трилиона.⁹

Приходите от предоставяне на мобилни услуги в световен мащаб през 2008 г. възлизат на 874 млрд. щ.д. Делът на гласовите и SMS услугите от тези приходи продължава да бъде много висок – 88,9%. Анализаторите от Portio Research очакват тази тенденция да се запази през следващите няколко години, прогнозирайки малко понижение на този процент до 85% през 2011 г.¹⁰

Към края на 2008 г. в света има около 400 оператора на виртуални мобилни мрежи (MVNO)¹¹, които предоставят услуги на общо 107 млн. крайни потребители¹². По данни на Juniper Research през 2008 г. приходите, генерирани от подобен тип оператори достигат 60 млрд. щ.д. Очаква се през 2011 г. тези приходи да бъдат 80 млрд. щ.д.¹³, а броят на абонатите да достигне 126 млн. души.¹⁴

Фиксирани комуникации

По данни на ITU броят на фиксираните телефонни линии в света в края на 2008 г. е 1,27 млрд. (фиг. 1). Тенденцията за замяна на фиксираните телефонни услуги с мобилни такива, наблюдавана в развитите страни, води до спад в броя на активните фиксирани линии в тези райони на света. От друга страна, налице е увеличение в броя изградени нови фиксирани телефонни линии в развиващите се страни. На тези факти се дължи относителната стабилност на индикатора „проникване на фиксирани услуги в световен мащаб“, който за пета поредна година се запазва на ниво от малко под 20% – в края на 2008 г. е 18,9%.¹⁵

Тенденцията за спад в приходите от фиксирани комуникации се запази и през 2008 г. Според IDATE в рамките на изминалата година в световен мащаб те са намалели с 5,2% до 366 млрд. щ.д.¹⁶

Пренос на глас през Интернет протокол (VoIP)¹⁷

Услугите за пренос на глас през Интернет протокол (VoIP) продължават да се радват на все по-голяма популярност в световен мащаб. Приходите от VoIP услуги, предоставяни в определено местоположение, за поредна година отбелязват значителен ръст (33%), достигайки до 30,8 млрд. щ.д. Потребителите на фиксирани VoIP услуги с гарантирано качество в края на 2008 г. достигат 106 млн.¹⁸ В Европа броят потребители на VoIP услуги към края на 2008 г. е 35 млн., като този тип комуникация е най-

⁸ Commission staff working document accompanying the Progress report on the single European electronic communications market 2008 (14th report), информацията е актуална към 1 октомври 2008 г.

⁹ По данни на Portio Research, <http://www.portioresearch.com>

¹⁰ По данни на Portio Research, <http://www.portioresearch.com>

¹¹ Според доклада The MVNO Directory 2009

¹² По данни на Paul Budde Communication Pty Ltd, <http://www.budde.com.au>

¹³ По данни на Juniper Research, <http://www.juniperresearch.com>

¹⁴ По данни на Paul Budde Communication Pty Ltd, <http://www.budde.com.au>

¹⁵ International Telecommunication Union – Measuring the Information Society – The ICT Development Index 2009

¹⁶ По данни на IDATE, <http://www.idate.fr>

¹⁷ В текста са разгледани единствено фиксираните VoIP услуги, тъй като голяма част от мрежите, предоставящи мобилни VoIP услуги, са или наскоро изградени, или са все още в процес на тестване, поради което не може да бъде направена точна оценка на броя потребители и на услугите, предоставяни чрез тях. Навсякъде в текста под VoIP услуги се разбират такива с гарантирано качество. Единствено информацията за преноса на глас посредством Skype засяга услуга без гарантирано качество.

¹⁸ По данни на Infonetics Research, <http://www.infonetics.com>

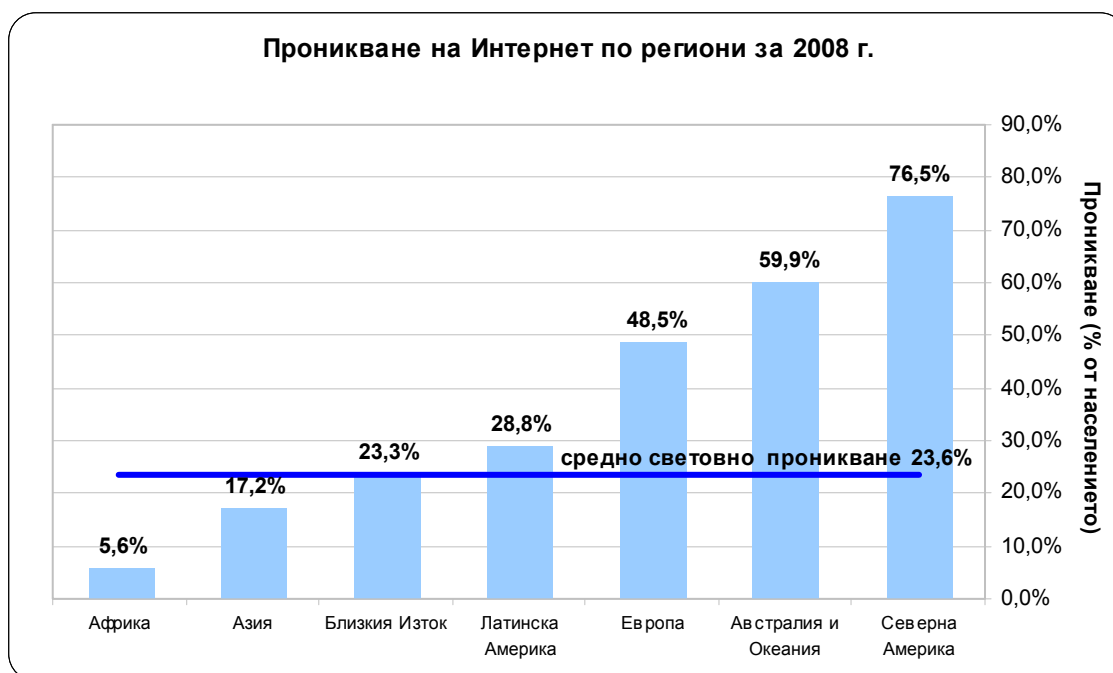
разпространена във Франция, където повече от 50% от домакинствата използват VoIP мрежи за пренос на глас.¹⁹

Интернет

По данни на Internet World Stats, към края на 2008 г. потребителите на Интернет в световен мащаб са 1,582 млрд. или 23,6% от световното население.²⁰

В сравнение с 2007 г. броят на Интернет потребителите в световен мащаб е нараснал с 19,8%, като най-голямо е нарастването в Близкия изток (където броят им е увеличил с 39%), Латинска Америка (28% увеличение), Азия и Африка (увеличение съответно с 27% и 21%). За година Интернет потребителите в Европа са нараснали с 12% до 390 млн., а в рамките на ЕС – с 8,7% до 297 млн. души.

В най-голяма степен хората използват Интернет в Северна Америка (76,5% от населението), Австралия и Океания (59,9% от населението) и Европа (48,5%, като в рамките на ЕС се наблюдава проникване от 60,7%). Проникването на Интернет е най-ниско в Африка, където само 5,6% от населението използва глобалната мрежа (фиг. 4).

Източник: Internet World Stats

Фиг. 4

По прогноза на IDC до 2012 г. броят на Интернет потребителите в световен мащаб ще достигне до 1,9 млрд., което представлява повече от 30% от световното население.²¹

Фиксиран широколентов достъп до Интернет

¹⁹ По данни на TeleGeography, <http://www.telegeography.com>

²⁰ Internet World Stats, <http://www.internetworldstats.com>

²¹ IDC, <http://www.idc.com>

В края на 2008 г. общият брой на фиксираните широколентови линии в световен мащаб достига 410,9 млн., което представлява 17,4% ръст за една година, а проникването на широколентовия достъп нараства с един процент до 7,1%.²²

По отношение на разпределението и развитието му по географски райони, Западна Европа продължава да бъде региона с най-голям брой изградени фиксирани широколентови връзки - 25,73% от всички линии в света. В рамките на една година голямо увеличение на относителния си дял бележи Югоизточна Азия, на която се падат 22,76% от всички линии в света (фиг. 5).

Източник: Point Topic

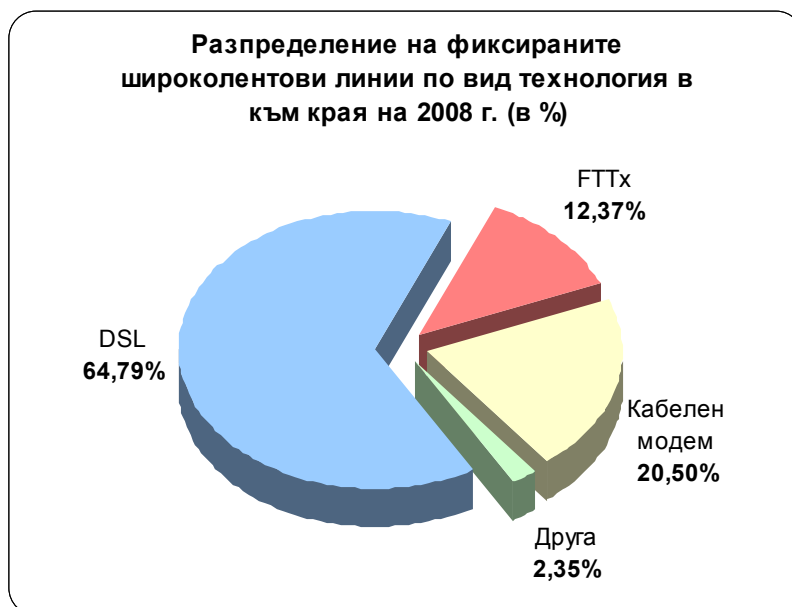
Фиг. 5

14 млн. нови фиксирани широколентови линии са изградени в ЕС през 2008 г. Така към края на периода фиксираните широколентови връзки в ЕС са 114 млн., което представлява нарастване от 14,3% за една година. Средното проникване на фиксирания широколентов достъп в държавите-членки на ЕС към края на 2008 г. достига 22,92%, спрямо 20,16% към края на 2007 г.²³

xDSL продължава да бъде доминиращата технология за фиксиран широколентов достъп до Интернет в световен мащаб с почти 65% от общия брой фиксирани широколентови линии. Кабелните връзки за широколентов достъп до Интернет, водеща технология в Северна Америка, съставляват 20,5% от всички връзки, а оптичните линии, популярни в Югоизточна Азия и в Азиатско-Тихоокеанския регион – 12,37% (фиг. 6).

²² Point Topic World Broadband Statistics, Q4 2008, <http://www.point-topic.com>

²³ Commission staff working document accompanying the Progress report on the single European electronic communications market 2008 (14th report)

Източник: Point Topic

Фиг. 6

И в рамките на ЕС доминиращата технология за фиксиран широколентов Интернет достъп остава xDSL (79,4%), следвана от кабелния достъп (15,3%), оптичния достъп (1,4%) и фиксирания безжичен достъп (1,1%)²⁴.

Мобилен широколентов достъп до Интернет

По данни на Informa Telecoms and Media към края на 2008 г. броят на потребителите на мобилен широколентов Интернет достъп достига 186 млн., нараствайки с 84% спрямо края на 2007 г. Според анализаторите огромният ръст на потребителите се дължи от една страна на големия брой мобилни мрежи, които предлагат широколентов достъп до Интернет (към края на 2008 г. в света има над 400 мобилни мрежи, предлагащи подобни услуги на крайни потребители), появата на т.нар. flat-rate тарифи (позволяващи неограничен Интернет трафик срещу фиксирана месечна такса), както и на голям брой крайни устройства (мобилни телефони, PDA, 3G модеми и др.), позволяващи пълноценно използване на високоскоростната Интернет връзка.

С навлизането на 4G технологиите за мобилен широколентов пренос на данни HSPA+, LTE и TD-SCDMA и развитието на съществуващите вече технологии като HSPA, EV-DO и WiMAX се очаква до края на 2013 г. потребителите на услугата да достигнат до 1 млрд. души²⁵.

2. Перспективи за развитие на световния пазар на електронни съобщения²⁶

Съществено влияние върху развитието на световния пазар на електронни съобщения през 2009 г. се очаква да окаже намаленото потребителско търсене и ограничените инвестиции в комуникационни технологии и услуги, породени от влошеното състояние на световната икономика. Въпреки това могат да бъдат очертани няколко тенденции, характеризиращи развитието на световния пазар на електронни съобщения през тази година.

²⁴ Commission staff working document accompanying the Progress report on the single European electronic communications market 2008 (14th report)

²⁵ Infonetics Research, <http://www.infonetics.com>

²⁶ Анализът е базиран на разработката Top 10 Telecom Predictions for 2009 на inCode Telecom, <http://www.incodetel.com>

На първо място се очаква консолидация на предприятията, предоставящи електронни съобщения с цел оптимизация на управлението и инвестициите им и преустановяване на предоставянето на неефективни услуги и поддръжката на неефикасни мрежи или мрежови елементи. Очакват се и редица сливания и закупувания на компании.

Липсата на свежи капитали в пазара на електронни съобщения може да „отвори вратата“ за навлизане на него на част от големите Интернет компании като Google, Yahoo, Microsoft и др., които биха инвестирали в предприятия, предоставящи електронни съобщения с цел разширяване на обхвата на предлаганите от тях услуги (например с включването на мобилни приложения).

Въпреки че голяма част от вниманието на специалистите в сферата на електронните съобщения е насочена към мобилните услуги от четвърто поколение (и по-специално към това доколко ще има съревнование между LTE и WiMAX технологиите), в следващите няколко години все по-голяма роля се очаква да изиграят и HSPA технологиите, нужни за осигуряването на пълноценни услуги за пренос на данни на притежателите на iPhone или подобни на него устройства.

От друга страна, големият обем на трафика, пренесен през мобилните мрежи, понякога предизвиква претоварвания на мрежите. Мобилните предприятия имат няколко възможности да предотвратят подобни ситуации. Едната е да променят тарифните си планове и да ограничат плановете, предоставящи неограничен трафик на потребителите. Друга възможност е да контролират скоростта, на която се предоставя мобилен достъп на отделния потребител. Съществува и трета възможност, която позволява „разтоварване“ на част от трафика от основната мрежа чрез използването на т.нар. фемто клетки (femtocells), които представляват малки домашни мобилни базови станции с големината на рутер за безжичен Интернет. Тяхното навлизане на пазара обаче се очаква след 2010 г., заради необходимостта от технологично време за въвеждане в производство на наскоро приетия стандарт за GSM/HSPA фемто клетки.

Голямо внимание за поредна година се очаква да бъде отделено и на конвергентните услуги. Напълно възможно е през 2009 г. да бъдат представени за първи път услуги, позволяващи „конвергирането на три екрана“ – едни и същи услуги да бъдат достъпни за потребителите на техните телевизори, компютри и мобилни телефони посредством унифициран потребителски интерфейс, съобразен с характеристиките на всяко устройство. Подобни услуги най-вероятно ще бъдат представени не от предприятията, притежаващи мрежи за предоставяне на електронни съобщения, а от партньорства между големи медийни компании (напр. Time Warner) и Интернет портали (напр. Google) или производители на потребителска електроника (напр. Apple).

Не на последно място се очаква да бъде затвърдена тенденцията за водене на активна „зелена“ политика от страна на предприятията, предоставящи електронни съобщения, изразяваща се в организацията и участието им в големи инициативи за защита на околната среда.

3. Правна и регулаторна рамка

През 2008 г. бяха въведени значителни изменения на нормативната уредба в сектора. Експерти от КРС участваха през годината в разработването на:

1. Проект на закон за изменение и допълнение на ЗЕС;
2. Закон за Националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112;

3. Закон за изменение и допълнение на Закона за радиото и телевизията.

4. Инструкция за взаимодействие между КРС, Министерството на транспорта, Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната, Държавната агенция „Национална сигурност“, Държавна агенция за метрологичен и технически надзор и Министерството на регионалното развитие и благоустройството – Дирекция за национален строителен контрол.

През 2008 година са изготвени и приети, както и изменени редица подзаконовни нормативни актове - наредби, тарифа, методики, регулаторни политики, технически изисквания, общи изисквания, типови разрешения и електронни форми.

Разработени и приети от КРС през 2008 г. са следните подзаконовни нормативни актове по ЗЕС:

1. Регулаторна политика за ползването на номера, адреси и имена за осъществяване на електронни съобщения;

2. Регулаторна политика за управление на радиочестотния спектър за граждански нужди;

3. Правила за условията и реда за достъп до обществена информация в КРС;

4. Правила за условията и реда за прехвърляне на разрешения за ползване на индивидуално определен ограничен ресурс;

5. Правила за определяне на реда и условията за предоставяне на данни за местоположението на крайните потребители и данни за абоната от предприятията, предоставящи обществени телефонни услуги при спешни повиквания към централите за спешни повиквания;

6. Правила за реда за осигуряване на достъп до електронни съобщителни услуги чрез мрежите за наземно цифрово радиоразпръскване и за осигуряване на електронни съобщителни услуги, предназначени за лица със слухови и зрителни увреждания чрез тези мрежи;

7. Правила за условията и реда за предоставяне на услугата „избор на оператор“;

8. Правила за условията и реда за предоставяне и ползване на функциите на мрежата „идентификация на линията на викация“, „идентификация на свързаната линия“ и „тонално номеронабиране“;

9. Функционални спецификации за преносимост на географски номера при промяна на доставчика на фиксирана телефонна услуга и/или при промяна на адреса в рамките на един географски национален код за направление;

10. Функционални спецификации за осъществяване на преносимост на негеографски номера при промяна на доставчика, предоставящ съответната услуга;

11. Наредба № 1 от 19 декември 2008 г. за условията и реда за осъществяване на достъп и/или взаимно свързване;

12. Тарифа за таксите, които се събират от КРС за 2009 г. по ЗЕС;

13. Общи изисквания при осъществяване на обществени електронни съобщения.

Актове, разработени от КРС и актове, в чието изготвяне КРС е участвала, приети от други органи през 2008 г. са:

1. Методика за условията и реда за определяне, анализ и оценка на съответните пазари и критериите за определяне на предприятия със значително въздействие върху пазара;

2. Методика за определяне на цените и ценовите пакети на универсалната услуга;

3. Наредба № 5 за условията и реда за издаване на телефонни указатели, включително работата с бази данни, тяхното прехвърляне и ползване, както и за предоставяне на телефонни справочни услуги;

4. Наредба № 6 за изискванията и параметрите на качеството за универсалната услуга, специалните мерки за хора с увреждания и реда за избор на предприятията, предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, и за възлагане на задължението за предоставяне на универсалната услуга;

5. Наредба № 7 за правилата за разпределение и процедурите по първично и вторично предоставяне за ползване, резервиране и отнемане на номера, адреси и имена;

6. Наредба № 40 за категориите данни и редът, по който се съхраняват и предоставят от предприятията, предоставящи електронни съобщителни мрежи и/или услуги, за нуждите на националната сигурност и за разкриване на престъпления;

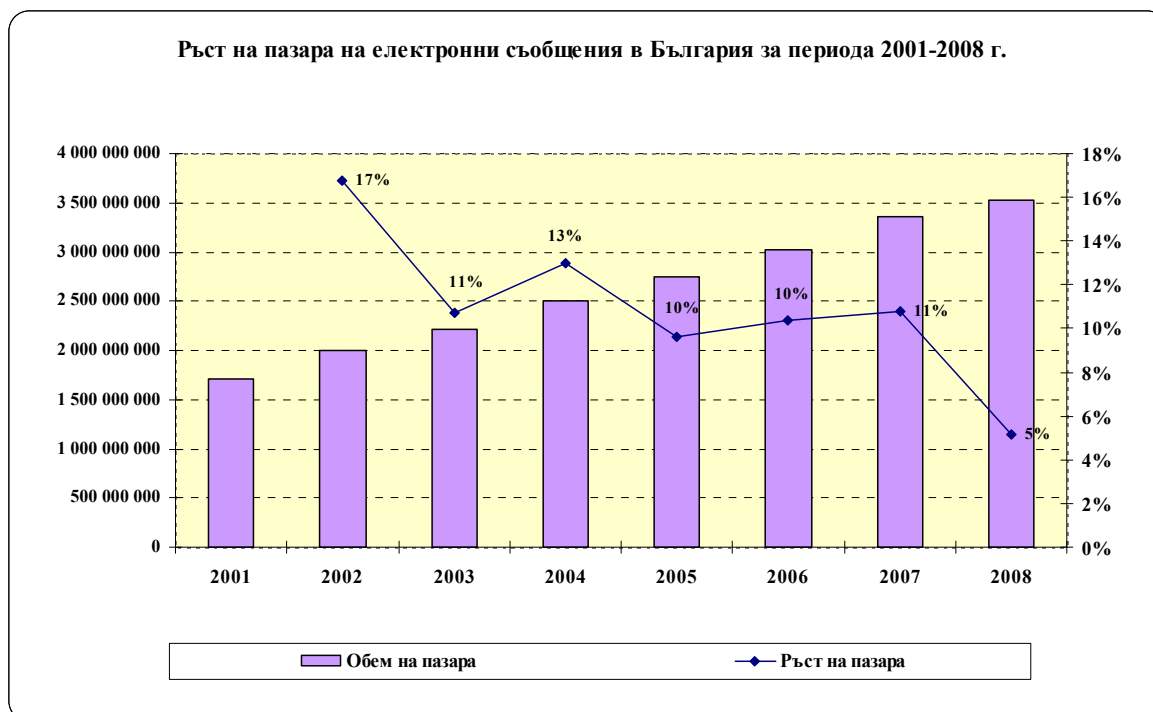
7. Наредба за реда за предоставяне и унищожаване на отнети в полза на държавата вещи по ЗЕС;

8. План за въвеждане на наземно цифрово телевизионно радиоразпръскване (DVB-T) в Република България.

4. Обем и структура на пазара на електронни съобщения в България

През 2008 г. обемът на пазара на електронни съобщения, обхващащ пазарните сегменти на фиксирани услуги, мобилни услуги, линии под наем, пренос на данни и достъп до Интернет, кабелна телевизия, неподвижни спътникови мрежи и други електронни съобщителни мрежи и/или услуги²⁷, възлиза на 3,532 млрд. лв. или 1,806 млрд. евро, което представлява 5-процентно увеличение спрямо предходната година. Общият обем на пазара на електронни съобщения за съответната година съставлява 5% от общия обем на БВП²⁸ за България.

На фиг. 7 са представени изменението на обема и ръста на пазара на електронни съобщения в страната за периода 2001-2008 г.

²⁷ Включва приходите от телекс, радиофикация, приходите от предоставяне на обществени електронни съобщения чрез мрежа от неподвижна радиослужба от вида "точка към точка", приходите от предоставяне на гласови услуги чрез номера с национален код за достъп от типа 99x чрез мрежи от вида „точка към много точки” и приходите от предоставяне на радиорелейни линии за пренос на радио- и/или телевизионни програми.

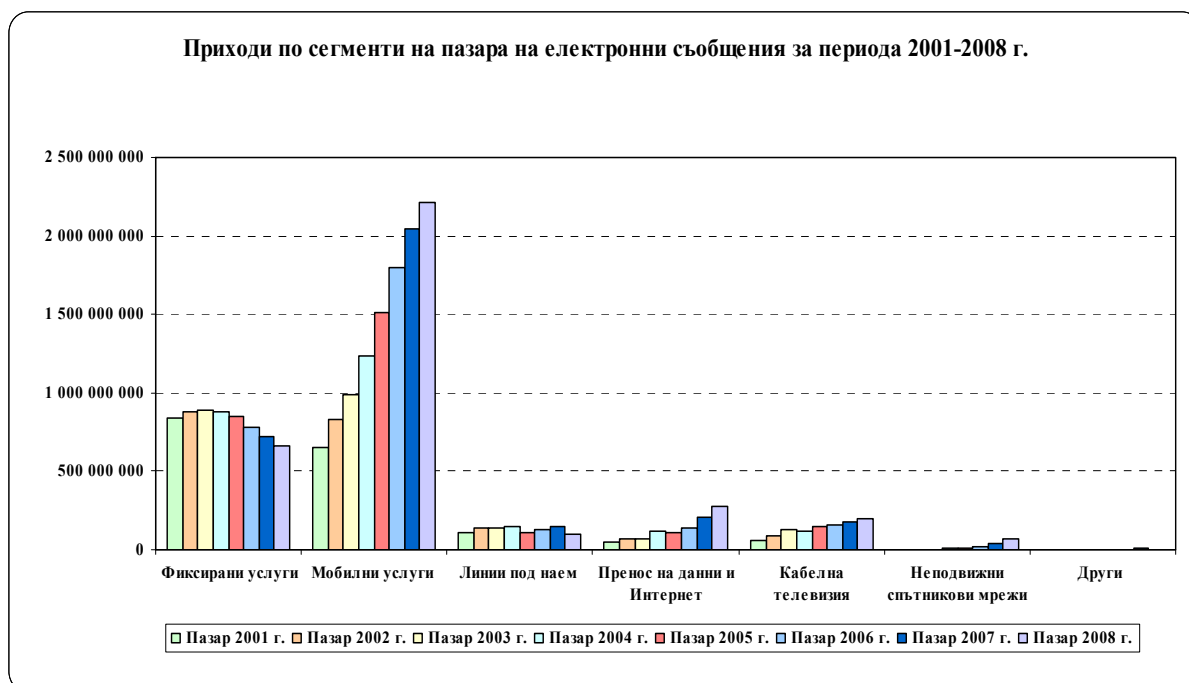
²⁸ Изчислен по текущи цени. Източник: НСИ

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 7

Данните сочат, че въпреки запазващата се тенденция на нарастване на обема на пазара на електронни съобщения в абсолютна стойност през последната година темпът на растеж бележи спад от 5 процентни пункта спрямо предходните три периода, когато той е бил съответно: 10% през 2005/2004 г., 10% през 2006/2005 г. и 11% през 2007/2006 г.

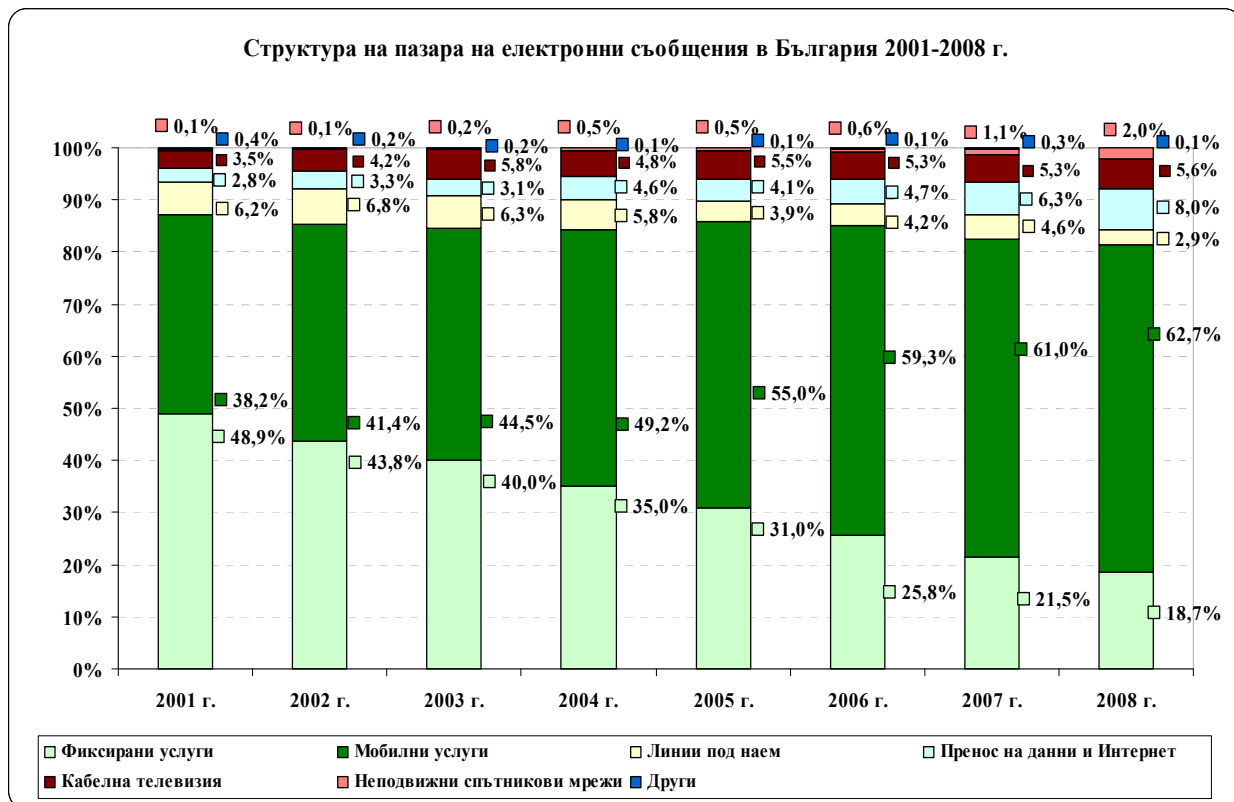
На фигури 8 и 9 е представено изменението в обема на приходите по сегменти, и динамиката в структурата на пазара на електронни съобщения.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 8

Видно от фиг. 8, като цяло за разглеждания период, приходите в сегментите на мобилни услуги, кабелна телевизия и пренос на данни и достъп до Интернет запазват тенденцията на растеж, докато в общите приходи в сегмента на фиксирани услуги за поредна година е отчетен спад.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 9

Данните, характеризиращи структурата на пазара, представени на фиг. 9 показват, че в пазарните сегменти, в които през последните години традиционно се отчита растеж, през 2008 г. отново се наблюдава ръст в абсолютно и в относително изражение:

- делът на приходите от мобилни услуги нараства с близо 2 пункта за едногодишен период, такова е и изменението на дела на приходите от „пренос на данни и Интернет” в общия обем;
- приходите от обществени електронни съобщения чрез кабелна мрежа за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми също отчитат увеличение през годината, но изменението на дела на сегмента в пазара е едва с 0,4 пункта;
- най-голям ръст в абсолютно изражение е отчетен в сегмента „спътникови мрежи” – почти 90%.

През 2008 г. се наблюдава намаление в обема на три от сегментите на пазара на електронни съобщения:

- традиционно намалява обемът на приходите от фиксирани телефонни услуги. Делът на сегмента в общия обем на пазара на електронни съобщения спада с близо 3 пункта в сравнение с предходната година;
- намаление се отчита в сегмента „линии под наем”, чийто дял в общия обем на пазара бележи спад с малко под 2 пункта;
- намалението в абсолютна стойност на обема на сегмента „други”²⁹ е значително през 2008 г. в сравнение с предходната година – с почти 48%, но поради

²⁹ Включва приходите от телекс, радиофикация, приходите от предоставяне на обществени електронни съобщения чрез мрежа от неподвижна радиослужба от вида "точка към точка", приходите от

малкия относителен дял, който формира в общия обем на пазара, изменението в относителна стойност е едва -0,1%.

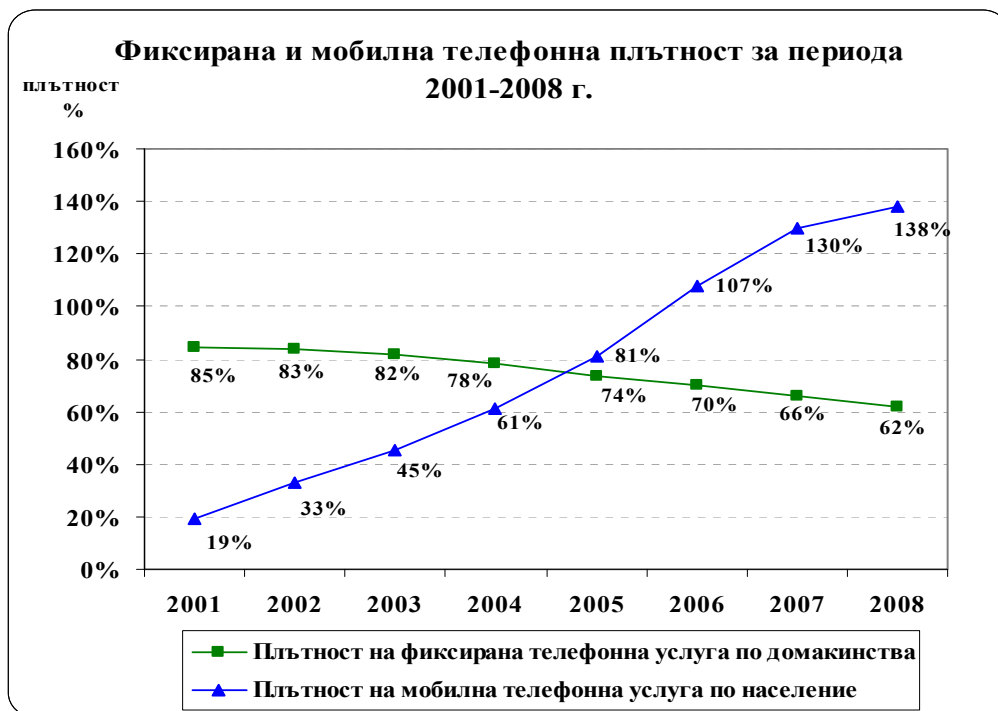
През 2008 г. сегментът на мобилни мрежи и услуги в България продължи да се развива динамично в условията на засилена конкуренция и насищане на пазара. Приходите от този сегмент на пазара са нараснали в абсолютна стойност с 8% и съставляват над половината (63%) от приходите от електронни съобщителни услуги в страната като цяло. Продължаващото нарастване на сегмента и значителният му относителен дял се дължи, от една страна, на тенденция част от потребителите на гласови телефонни услуги да се отказват от фиксираните услуги и да ги заменят с мобилни, както и на множеството агресивно проведени през годината промоции свързани с отстъпки от месечните такси за определени планове, включване на допълнителни минути за изходящи разговори и др.

Като цяло обемът на сегмента на фиксирани телефонни услуги продължава да намалява, като за последната година това намаление е с близо 9% в абсолютна стойност и с 3 пункта в относителна стойност в общия обем на пазара, което показва, че тенденцията за спад в приходите от предоставяне на фиксирани мрежи и фиксирани телефонни услуги продължава и през 2008 г.

През 2008 г. общият брой на предприятията, оторизирани да предоставят фиксирани телефонни услуги и достъп до обществени телефонни услуги чрез услугата „избор на оператор“ (вкл. историческото предприятие) възлиза на 23. Шестнадесет са алтернативните на „БТК“ АД предприятия, които осъществяват дейност през годината. Седем от тях предоставят услугата „избор на оператор“ - АЙ ТИ ДИ НЕТУЪРК“ АД, „БТК-НЕТ“ ЕООД, „ГОЛД ТЕЛЕКОМ БЪЛГАРИЯ“ АД, „НЕКСКОМ БЪЛГАРИЯ“ ЕАД, „ОРБИТЕЛ“ ЕАД, „СПЕКТЪР НЕТ“ АД, „ТРАНС ТЕЛЕКОМ“ ЕАД. Услугата „избор на оператор“ се ползва основно от абонатите в разновидността ѝ за всяко повикване. „ОРБИТЕЛ“ ЕАД е единственото предприятие, чиито абонати на услугата „избор на оператор“ ползват нейната абонаментна разновидност.

На фиг. 10 е представена наложилата се през последните години тенденция на намаление на фиксираната телефонна плътност и на увеличение на мобилната. От една страна това се дължи на нарастващата популярност на мобилните услуги сред българските потребители, а от друга, на практиката на мобилните предприятия в България да отчитат като активни всички потребители на предплатени услуги, закупили SIM карта и осъществили презареждане на кредит за ползване на услугите поне веднъж на всеки 12 месеца, което е един сравнително дълъг период спрямо практиката при отчитането на този показател в страните от ЕС.

предоставяне на гласови услуги чрез номера с национален код за достъп от типа 99x чрез мрежи от вида „точка към много точки“ и приходите от предоставяне на радиорелейни линии за пренос на радио- и/или телевизионни програми.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 10

От графиката е видно, че през 2008 г. темпът на нарастване на мобилната плътност в България се забавя – отчетено е едва 6% увеличение в сравнение с предходната година. Намалението на фиксираната плътност е същото като през 2007 г. – с 4%. Въпреки нарасналата през последните години популярност на мобилните телефонни услуги и на безплатния достъп до преноса на глас през Интернет протокол, предоставян чрез специфични софтуерни приложения (Skype, Google Talk, Justvoip и др.), следва да се отбележи, че една част от потребителите на фиксирани телефонни услуги не са склонни да се откажат от тях. Запазването на фиксирания достъп до голяма степен се дължи на възможностите, които той предоставя за ползване и на други услуги, различни от обществената телефонна услуга. За домашните потребители това са пакетните услуги или ползването на DSL достъп, а за бизнес потребителите – услугите за пренос на данни, достъп до Интернет и възможността за ползване на учрежденски телефонни централи.

Общо 30 предприятия са уведомили КРС, че възнамеряват да предоставят услугата „линии под наем“, включително „международни линии под наем“ с предполагаема дата за начало на дейността до 31.12.2008 г., като според данните, подадени в КРС само 15 от тях реално са осъществявали дейност. Приходите от предоставяне на услугата „линии под наем“ през 2008 г. възлизат на 102,4 млн. лв., което представлява намаление с 33% в сравнение с 2007 г. Големият спад се дължи основно на две причини - на първо място може да бъде изтъкнато намалението в приходите от предоставяне на линии под наем на едро (на други предприятия, предоставящи обществени електронни съобщения), които спадат с почти 37%, което може да се обясни с тенденцията предприятията, предоставящи обществени електронни съобщения в България да предпочитат все повече да инвестират в изграждане на собствена инфраструктура, разчитайки все по-малко на наемането на чужда. От друга страна, голямо влияние върху намалението в обема на пазара оказва спадът в общите приходи, реализирани от „БТК“ АД от предоставяне на услугата „линии под наем“ на едро и на дребно, които през 2008 г. намаляват с 41%. Въпреки, че е налице увеличение от 64% в общите приходи, реализирани от алтернативните предприятия, от

предоставяне на линии под наем, това не може да компенсира значителния спад в обема на пазара.

През 2008 г. са регистрирани 34 нови предприятия, предоставящи обществени електронни съобщения чрез кабелна мрежа за пренос и/или разпространение на радио- и телевизионни програми, които съгласно ЗЕС, са уведомили КРС за намеренията си да осъществяват този вид електронна съобщителна дейност. За последната година се наблюдава увеличение на новорегистрираните предприятия в сравнение с 2007 г. Същевременно са издадени 15 допълнения за разширяване на териториалния обхват към вече съществуващи уведомления и са издадени 44 решения на КРС за заличаване. По експертна оценка на КРС обемът на общите приходи от кабелни мрежи възлиза на близо 200 млн. лв.³⁰, което е с 13% повече в сравнение с 2007 г. Все повече предприятия, предоставящи услуги чрез кабелни мрежи, предлагат или имат намерения да предлагат пакетни услуги като „Double play” (кабелна телевизия и достъп до Интернет и/или кабелна телевизия и пренос на глас), „Triple play” (кабелна телевизия, достъп до Интернет и пренос на глас), кодирани програми, пренос на данни, услуги като HDTV (стандарт в цифровата телевизия, поддържащ формат, който позволява по-високо качество на излъчването и по-висока разделителна способност, в сравнение с традиционната аналогова или стандартната цифрова телевизия) и видео по поръчка. Все по-голям брой предприятия, предоставящи услуги по кабелна мрежа, предлагат, освен аналогово, и цифрово приемане на телевизионни програми от абонатите. Броят на последните се е увеличил близо 3 пъти спрямо 2007 г. и формира над 13% от общия брой.

През 2008 г. обемът на пазарен сегмент „неподвижни спътникови мрежи” нараства два пъти спрямо предходната година и възлиза на 69,90 млн. лв., като този ръст се дължи преди всичко на ежегодното устойчиво нарастване на приходите от предоставяне на сателитна цифрова телевизия и радио на крайни потребители – през 2008 г. приходите от тази услуга достигат 62,44 млн. лв., което в абсолютно изражение представлява с 33,01 млн. лв. повече в сравнение с 2007 г.

Около 93% от приходите са от предоставени услуги на крайни потребители и 7% - от услуги на едро, като приходите от предоставяне на сателитна цифрова телевизия и радио на крайни потребители заемат 89% от общия обем на сегмента.

Броят на предприятията, притежаващи разрешение за предоставяне на обществени електронни съобщения на този сегмент, се запазва спрямо предходната година – предприятията, имащи право да предоставят обществени електронни съобщителни услуги чрез мрежи от неподвижна спътникова радиослужба през годината, са 10, а предприятията, предоставящи услуги за „достъп до спътникови системи” - 4. През 2008 г. КРС не е издавала разрешения на нови предприятия, съгласно ЗЕС, няма и подадени уведомления от нови предприятия за осъществяване на обществена електронна съобщителна услуга „достъп до спътникови системи”.

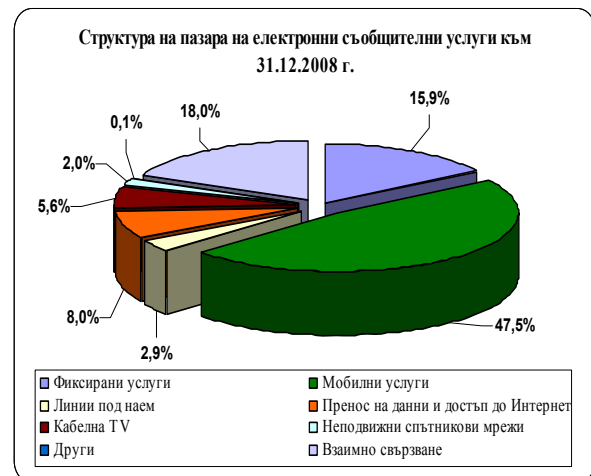
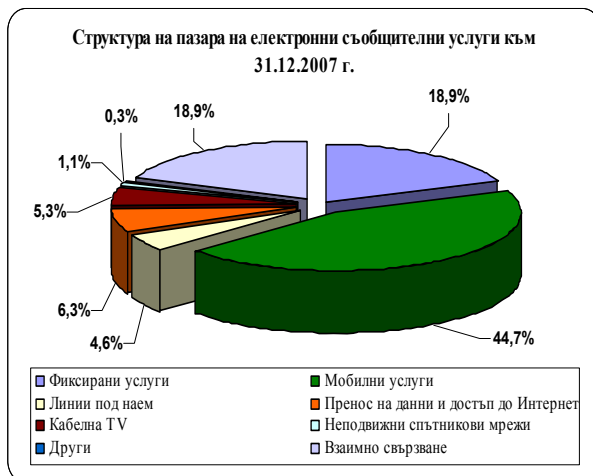
За 2008 г. обемът на пазарния сегмент „пренос на данни и услуги за достъп до Интернет” възлиза приблизително на 281 млн. лева, като бележи нарастване от 33% в сравнение с предходната година. С 50% се е увеличил броят на абонатите на ADSL услуги. По данни на КРС проникването на широколентови услуги сред населението в България към края на годината е 11,2%.

Към края на 2008 г. пет предприятия имат разрешения за изграждане на мрежа от типа „точка към много точки” с национално покритие, използвайки технологията

³⁰ Включват се приходите от предоставяне на основен пакет програми, в т.ч. на допълнителен пакет и кодирани програми, както и на пакетни услуги, в т.ч. Double play (кабелна телевизия и Интернет), Double play (кабелна телевизия и пренос на глас) и Triple play.

WiMAX. От тях четири предприятия реално осъществяват дейност на пазара – „Макс Телеком” ООД, „Транс Телеком” ЕАД (използвайки търговската марка „1One”), „Нексом България” ЕАД и „Мобилтел” ЕАД (с търговска марка „М-tel”). През 2009 г. се очаква услуги чрез своята WiMAX мрежа да започне да предлага и „Кериър БГ” АД. Общите приходи от предоставяне на услуги за широколентов достъп до Интернет, гласови услуги и др., чрез този тип мрежи все още съставляват малка част от приходите в целия пазар на електронни съобщения.

На следващите фигури е представен самостоятелно обособен сегментът на взаимно свързване в рамките на общата структура на пазара на електронни съобщения.

Забележка: При изчисляване на обема на сегмента „взаимно свързване” са включени приходите от физическа реализация на взаимното свързване (портове, линии и точки на свързване); терминиране на трафик (произхождащ от фиксирани/мобилни предприятия и WiMax мрежи в страната и в чужбина, включително SMS и MMS трафик), избор на оператор, транзитен трафик и колокиране.

Източник: Данни, подадени в КРС

Фиг. 11

Фиг. 12

Изменението в обема на приходите от взаимно свързване през 2008 г. е незначително, като към края на годината е отчетен ръст от едва 0,3%. Структурата на самия сегмент също остава относително стабилна – с 2 процентни пункта е нараснал относителният дял на приходите от взаимно свързване на предприятията, предоставящи фиксирани мрежи и услуги и съответно с 2 процентни пункта е намалял този показател при съответните услуги, предоставяни чрез мобилни наземни мрежи. Това намаление се дължи от една страна на затварянето на трафик в рамките на отделните мрежи, а от друга страна на мерките, които КРС предприема за намаление на цените на терминиране в индивидуални мобилни мрежи. Като цяло дялът на приходите от взаимно свързване в общия обем на пазара на електронни съобщения възлиза на 18%.

Общата сума на инвестициите, вложени в изграждане и поддържане на мрежите и развитие на услугите, декларирани от предприятията, осъществяващи електронни съобщения през 2008 г., възлиза на около 794 млн. лв., което представлява намаление с близо 25% в сравнение с предходната година. За 2009 г., предприятията планират да инвестират в сектора малко над 757 млн. лв.

5. Перспективи за развитие на българския пазар на електронни съобщения

През 2008 г. КРС предприе стъпки, резултатите от които се очаква да имат отражение върху българския пазар на електронни съобщения в средносрочен период. Една от тях е свързана с очакваното успешно приключване на първия кръг от пазарни анализи и прилагането на специфични задължения на предприятията със значително

въздействие върху съответните пазари, което ще резултира в постигането на по-ефективна конкуренция на пазара на електронни съобщения.

През 2009 г. се очаква стартиралата през м. април 2008 г. преносимост на мобилните номера да придобие по-голяма популярност, както и да стартира преносимостта на фиксирания номер. Очакванията са преносимостта на номерата да стимулира конкуренцията между предприятията, предлагащи услуги за фиксирана и мобилна телефония.

Най-вероятно започналата през последните няколко години тенденция на консолидация на пазара на електронни услуги ще продължи със сливания и поглъщания между предприятията, предоставящи услугите кабелна телевизия и достъп до Интернет.

В последните години се наблюдава увеличаване на навлизането на ширококолентовите услуги, като степента на навлизането им в България вече е над 10%, а по домакинства проникването приближава 30%. Пазарните тенденции са страната да достигне средните стойности за навлизане на ширококолентовия достъп в ЕС (22,92% към 1 януари 2009 г.) в следващите няколко години. Според прогнозите на Pyramid Research проникването на ширококолентов достъп до Интернет в България ще достигне 28% в края на 2013 г. Най-голям ръст се прогнозира за DSL достъпа, като очакванията са абонатите му да нараснат над 3 пъти за шестгодишен период. Очакванията за ръст на разпространението на ширококолентовия Интернет достъп в България се основават на факта, че се изграждат много нови мрежи и се модернизират съществуващите, като в крайна сметка ще се намали т.нар. „дигитална пропаст” и изоставането на страната спрямо страните в ЕС по този показател.

Потреблението на Интернет в страната ще продължи да нараства и с увеличаващото се предлагане на оферти за двойна (кабелна телевизия и високоскоростен Интернет) и тройна услуга (кабелна телевизия, фиксирана гласова телефонна услуга и високоскоростен Интернет) от кабелните оператори. Освен все по-популярните Double play и Triple play пакети на кабелните оператори, и операторите на мрежи за пренос на данни вероятно ще започнат да предлагат подобни услуги в разновидността им Интернет, VoIP телефония и IP телевизия.

Очаква се да се развие разпространението на VoIP телефонията в България, която вече е широко разпространена в много европейски страни. Ръстът в тази услуга (и по брой абонати, и по приходи от тези сегмент), предлагана от алтернативните оператори в страната, ще се запази и дори ускори в близките няколко години.

И в България навлиза (макар и бавно) световната тенденция на нарастване на ползването на мобилен Интернет. Очаква се пазарът за обмен на съобщения, изпращани от безжични устройства, както и на мобилна телевизия и навигационни услуги (и други нови услуги) също да нарасне.

Очаква се стартирането на петия WiMAX оператор, въпреки че влошеното състояние на икономиката се отразява на инвестициите и в този сегмент. Бъдещото развитие на пазара на услуги, предоставяни чрез мрежи от типа „точка към много точки” е свързано с активното търсене на пазарна ниша при предоставянето както на мобилни услуги, така и на ширококолентов достъп до Интернет. Привличането на нови абонати би могло да превърне безжичният високоскоростен Интернет достъп в реална алтернатива на DSL, кабелния, оптичния и ширококолентовия LAN достъп до Интернет.

Обект на внимание в краткосрочен период ще продължава да бъде и преминаването от аналогово към цифрово радио- и телевизионно разпръскване, което трябва да приключи до 31.12.2012 г. Преходът към цифрово излъчване изисква

подготовка на законодателната рамка, осигуряване на необходимата техническа инфраструктура, информационна кампания за населението във връзка с устройствата/приемниците, чрез които могат да се предоставят цифрови телевизионни услуги и др. В допълнение, преминаването към цифрово излъчване е свързано с освобождаването на ограничен ресурс – радиочестотен спектър (т.нар. „цифров дивидент“), което ще донесе нови възможности за комуникационния бизнес.

Противоречиво се очаква да бъде въздействието на световната икономическа криза върху пазара на електронни съобщения в България. В Западна Европа от края на миналата година се отчита сериозен спад на продажбите на мобилни телефони, което се отразява на индустрията. В същото време се наблюдава тенденция, при която именно в условията на криза се инвестира приоритетно в изграждане и укрепване на инфраструктурата, включително и в телекомуникационните мрежи. В този смисъл, една положителна перспектива е развитието на сектора на електронни съобщения да се превърне в двигател за общото съживяване и стабилизиране на световната и националните икономики.